واقعه

داستان‌نویس تحسین شده علامه امینی!

دیروز ۱۸ مرداد سالروز درگذشت ابوالقاسم پاینده بود

ابوالقاسم پاینده، داستان‌نویس و مترجم ایرانی بود. کار مطبوعاتی را از سال ۱۳۰۸ در روزنامه عرفان اصفهان آغاز کرد که با مدیریت احمد عرفان منتشر می‌شد و از بهترین روزنامه‌های شهرستان‌ها در زمان خودش بود. سال ۱۳۱۱ به تهران رفت و در روزنامه‌های شفق سرخ علی دشتی و ایران زین‌العابدین رهنما به کار پرداخت. در همان زمان در وزارت پست و تلگراف و تلفن هم استخدام شد، اما چون این کار به مذاقش خوش نمی‌آمد، خود را به وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (آموزش و پرورش امروزی) منتقل کرد.

پاینده چندی هم سردبیر مجله تعلیم و تربیت بود تا این‌که سال ۱۳۲۱ مجله صبا را تأسیس کرد و آن را در زمره یکی از موفق‌ترین نشریات در تاریخ مطبوعات ایران ثبت کرد. او همچنین در دو دوره از مجلس شورای ملی (بیست و یکم و بیست و دوم) نماینده مردم نجف‌آباد بود.

همه اینها به کنار، این شخص یك نکته جالب توجه در زندگی‌اش دارد و آن هم ترجمه قرآن کریم است. ابوالقاسم پاینده سال ۱۳۳۶ ترجمه‌ای از قرآن کریم به زبان فارسی منتشر کرد که می‌توان آن را مهم‌ترین اثر پاینده نامید. علامه امینی، نویسنده کتاب الغدیر در نامه‌ای به پاینده در مورد این ترجمه نوشت: «آنچه سرمایه خیر دنیا و آخرت شماست، این صحایف است و بس. زحمتی که باید برای آن ارزشی فوق‌العاده قائل شد و تقدیر و ستایش و افتخار کرد، این قدم برجسته‌ای است که در راه ترجمه قرآن عظیم برداشته‌اید و الحق خوب از عهده برآمده‌اید. آفرین بر آن خامه شیوا و بیان رسا و شیرین.»

پاینده همچنین مقدمه‌ای بر این ترجمه نوشته که در آن ضمن انتقاد به ترجمه‌های موجود، مبنای کار خود را بر این قرار داده که از معانی قرآن آنچه را عرب عادی دریافت تواند کرد، به فارسی بیاورد. گرچه ترجمه خود را ترجمه‌ای تحت‌اللفظی نامیده است، اما این ترجمه را باید در ردیف ترجمه‌های محتوایی قرار داد که از سبك و سیاق امروزی و همه فهم برخوردار است. گویند آیت‌ا... بروجردی از این مقدمه خیلی خوشش آمده و از آیت‌ا... منتظری پرسیده بود که این شخص کیست و از این طریق با پاینده آشنا شده بود.

نقدهایی هم بر ترجمه پاینده وارد شده که مهم‌ترین و اولین آنها نقد شهید مطهری در مجله یغما بوده است. البته بنا بر نقلی شهید مطهری در جایی گفته بود: «کسی که این مقدمات را نوشته به حق باید فرد با اطلاع و صاحب سبکی باشد.»

شهر مقدس قم مساجد مهم و فعالی دارد که هرکدام ظرفیت‌های بزرگی در فرهنگ‌سازی دارند

به‌تازگی و طی مراسمی، شهر مقدس قم به عنوان «پایتخت فرهنگ و هنر مساجد ایران» انتخاب شده‌است

پایتخت مسجدها

پیمان طالبی

ادبیات و هنر

آیین معرفی شهر مقدس قم به عنوان «پایتخت فرهنگ و هنر مساجد ایران» عصر پنجشنبه ۱۶ مرداد در جوار حرم مطهر حضرت معصومه(س) برگزار شد. قم از دیرباز نقش بسیار مهم و مؤثری در انقلاب اسلامی داشته و وجود بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه(س)، حوزه‌های علمیه و مراجع عظام تقلید بر اهمیت این جایگاه افزوده است. در تمام این سال‌ها گام‌های موثری در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری با تکیه بر ظرفیت مساجد در این شهر برداشته شده است و انتخاب قم به این عنوان انتخاب به‌جا و صد البته هوشمندانه‌ای می‌نماید. در این گزارش نگاهی به ابعاد این اتفاق مهم فرهنگی می‌اندازیم و ظرفیت‌های گوناگون این شهر با احتساب عنوان جدیدش را با هم به تماشا می‌نشینیم.

طرح «فهما» چیست؟

سامانه بچه‌های مسجد به‌عنوان یك مرکز فرهنگی برای خلق تجربیات و ایده‌های جدید در کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور است و نوجوانان و جوانان با حضور در این سامانه می‌توانند خلاقیت‌های خود را عینیت ببخشند. سامانه فهما (فرهنگی و هنری مساجد ایران) با همت ستاد هماهنگی و نظارت بر کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد کشور راه‌اندازی شده‌است و در راستای ثبت‌نام اعضای کانون‌های فرهنگی و هنری، ثبت فعالیت‌ها و رویدادهای کانون‌های فرهنگی و هنری سطح کشور فعالیت می‌کند. فهما فضای جدیدی برای تلاش مضاعف در مساجد است و تمرینی است برای آن‌که تمام فعالیت‌ها و همچنین اطلاعات موجود در یك نهاد فرهنگی مهم مثل مسجد در جایی ثبت شود.

یك ظرفیت عظیم

«امروز در شهر مقدس قم بیش از ۲۵۵۰۰ کانون فرهنگی فعال وجود دارد و بیش از دو میلیون نفر به عنوان خدام مسجد در این شهر ثبت‌نام کرده‌اند. این مساله یك ظرفیت بزرگ محسوب می‌شود و شرق و غرب و شمال و جنوب ایران را در برمی‌گیرد.» اینها بخشی از صحبت‌های سیدعباس صالحی؛ وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در مراسم انتخاب قم به عنوان پایتخت فرهنگ و هنر مساجد ایران است.

وی همچنین اظهار کرد: «پیامبر گرامی اسلام(ص) ویژگی‌های متنوع و متعددی داشت که امتیاز ایشان محسوب می‌شود، از جمله ویژگی‌های ایشان کتاب و قرآن‌کریم بود، چراکه خیلی از انبیایی که کتاب داشتند، این کتاب بعدا به آنها ملحق شد، ولی پیامبر ما از همان ابتدا با کتاب همراه بود.» وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی با اشاره به ویژگی و امتیاز دوم پیامبر گرامی اسلام(ص) افزود: «بعثت نبوی در کنار مسجد آغاز شد و شاید ما پیامبر دیگری را در تاریخ انبیا نمی‌شناسیم که بعثت ایشان از کنار مسجدی به عظمت مسجدالحرام آغاز شده باشد و وقتی هم که دولت شهر اسلامی می‌خواهد شکل بگیرد اولین اقدام خودشان را تأسیس مسجد قرار می‌دهند.» وی در ادامه عنوان کرد: «قرآن و مسجد دو شاخصه اصلی بعثت پیامبر گرامی اسلام(ص) محسوب می‌شود و انقلاب اسلامی ایران هم به‌عنوان تداوم‌دهنده مسیر انبیا عظام و حضرت محمد(ص) به شکل وسیع و محکمی با مساجد پیوند و از آغاز و ادامه تا به امروز با مساجد ارتباط داشته است.» وی با تأکید بر این که مجموعه کانون‌های مساجد یك ظرفیت قابل توجه فرهنگی، دینی و انقلابی است که باید گسترش داده شده و عمق پیدا کند، بیان کرد: دوستان ما در کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد ایده‌های مختلفی برای تداوم کارهای پیشین دنبال کرده‌اند که یکی از آنها ایده «فهما» بوده‌است؛ این که بیش از ۲۵ هزار کانون درگیر با یك رقابت و مسابقه به خیرات شدند که این رقابت یکساله از درونش پایتخت فرهنگ و هنر مساجد ایران درآمد چون قرار بر این بود که در این مسابقه در معروف الگوها متمایز و مشخص شود و بعد هم این الگوها تکثیر شود.

پایگاه‌های مهم

به بهانه انتخاب قم به‌عنوان پایتخت فرهنگ و هنر مساجد ایران مناسب دیدیم که تعدادی از مساجد مهم شهر قم را که در حوزه‌های فعالیت‌های فرهنگی و هنری فعالیت چشمگیری داشته‌اند بررسی کنیم. مشخص است که این مساجد تمام ظرفیت موجود این شهر فرهنگی نیستند و کماکان ظرفیت‌های دور از نظر بسیاری در این شهر وجود دارد که عنوان جدید قم، طبیعتا به شکوفاتر شدن این ظرفیت کمك خواهد کرد.

مسجد جامع

بنابر نقل موجود این مسجد، قدیمی‌ترین مسجد شهر قم است. مسجد جامع قم، دارای بنایی با مساحت حدود ۶۰۰۰ مترمربع می‌باشد که ساخت و احداث آن، در چندین دوره مختلف، صورت گرفته‌است.

این عمارت کهن دارای قسمت‌های متعددی از جمله سردر ورودی، صحن، ایوان، گنبدخانه و شبستان می‌باشد. روایات حاکی از آن است که گنبدخانه این مسجد، قبل از دیگر قسمت‌های این مسجد بنا شده‌است.

در حال حاضر این مجموعه علی‌رغم بافت قدیمی، امکانات بسیار مناسبی دارد که می‌تواند محل خوبی برای فعالیت‌های مختلف فرهنگی و هنری باشد. برای مثال این مسجد مجهز به سیستم صوتی و تصویری پیشرفته IPTV با قابلیت‌هایی از قبیل انتخاب از طیف متنوعی از فیلم‌ها، انتخاب موسیقی و نمایش ادعیه است.

مسجد جمکران

مسجد جمکران، مسجدی منسوب به امام زمان(عج)، در حاشیه قم که گفته شده در قرن چهارم قمری به‌دستور ایشان ساخته شده‌است. بنابه گفته میرزا حسین نوری، محدث شیعی در قرن چهاردهم، مسجد جمکران به دستور امام زمان(عج) و به‌دست شخصی به نام ابوالحسن از علمای قم بنا شده‌است. در حال حاضر این مسجد بعد از آستان مقدس حرم حضرت معصومه(س) جدی‌ترین و مهم‌ترین نهاد فرهنگی قم به‌شمار می‌آید. برخی از مراسم مذهبی مانند جشن نیمه‌شعبان، دعای توسل و دعای ندبه در این مسجد برگزار می‌شود و افرادی از مناطق مختلف ایران به‌ویژه در شب‌های چهارشنبه، در مسجد جمکران حضور می‌یابند. گفته شده‌است که حضور مردم در شب‌های چهارشنبه در مسجد جمکران از زمان شیخ محمدتقی بافقی، عالم شیعی دوره پهلوی رونق گرفته است؛ چراکه او به همراه شماری از طلاب، شب‌های چهارشنبه در مسجد جمکران به‌عبادت می‌پرداختند.

مسجد اعظم

مسجد اعظم قم مسجدی شیعی در کنار حرم حضرت معصومه(س) که پرجمعیت‌ترین درس‌های حوزه علمیه قم در آن برگزار می‌شود. این مسجد در دهه ۱۳۳۰ شمسی با حمایت آیت‌ا... سیدحسین بروجردی و معماری حسین لرزاده ساخته شد. در این مسجد حوادث سیاسی مهمی از جمله سخنرانی امام خمینی(ره) در فروردین ۱۳۴۳ رخ داده است. مسجد اعظم یکی از مهم‌ترین مراکز تدریس حوزه علمیه قم است و معمولا جلسه تدریس مراجع تقلید هر روزه در این مسجد برگزار می‌شود. به‌جز نماز جماعت و مراسم مهم مذهبی، این مسجد محل برگزاری مجالس ترحیم عالمان مشهور شیعه و اعتکاف در ایام البیض ماه رجب است. مسجد ۱۲ هزار مترمربع مساحت، چهار شبستان، یك صحن و یك کتابخانه دارد. قبر آیت‌ا... بروجردی نیز در یکی از ورودی‌های این مسجد است.

مسجد امام حسن عسکری(ع)

این مسجد عظیم نزدیك حرم واقع شده که به صورت ابتدایی توسط احمدبن اسحاق اشعری(ره) به امر حضرت امام حسن عسکری(ع) ساخته شد، بدیهی است که سال‌های بعد به توسعه و تعمیرات و بازسازی‌های جدید، پرداخته شد در دوران صفویه و قاجاریه تغییرات و اضافات در آن شده است و اخیرا نیز توسط مرحوم آیت‌ا... میرزا ابوالفضل زاهدی(ره) قسمت سرداب و مسجد بالای سرداب به طور کلی عوض شده و به صورت جالب و نوینی درآمده‌است. علاوه بر ادای فریضه نماز، برپایی برنامه‌های فرهنگی و تحصیل طلاب نیز در این مسجد صورت می‌گیرد، این مسجد یکی از پایگاه‌های مهم برگزاری مراسم اعتکاف در استان قم است؛ قدمت برگزاری مراسم اعتکاف در مسجد امام حسن عسکری(ع) به بیش از ۹۰ سال پیش می‌رسد.

تماشاخانه

یادداشت

آتنا آدینا

کارشناس تئاتر

تئاتر نیازمند راهی برای استحاله‌ای دوباره است

صحنه در قاب

می‌گویند ۴۱۴ سال پیش در چنین روزهایی، شکسپیر مجبور شد برای اولین بار روی صحنه برود و نقش لیدی‌مکبث را خودش بازی کند، چراکه بازیگر این نقش مریض شد و مرد.

این‌که این رویداد واقعی باشد یا نه چندان مهم نیست، مهم این‌است که تئاتر با آن که خود سلسله‌ای از قراردادهاست هیچ‌وقت تن به قراردادی ابدی نداده و در هر زمانه‌ای با توجه به شرایط خود را وفق داده و از دور آتش به فضای باز و از آنجا به تئاترون‌ها (نوع اولیه تئاترهای محصور) و... کوچ کرده تا به اشکال امروزی درآمده‌است.

حالا در این آشفته‌بازاری که نهادی سالن‌های تئاتر را تعطیل اعلام می‌کند، نهاد دیگری می‌گوید ستاد کرونا باید تعطیل کند، سایت‌ها اعلام می‌کنند نمایش‌ها طبق برنامه اجرا می‌رود و هنرمندان سردرگم مانده‌اند، شاید باید راهی برای استحاله‌ای دوباره پیدا کرد.

در یکی دو دهه گذشته تلویزیون اقبالی به نوعی از تئاتر نشان داده‌بود و با آن‌که نقدهایی من‌باب نه تئاتر و نه تلویزیونی بودن به آن وارد بود، اما راه خوبی بود برای آشنایی عامه مردم با تئاتر، چراکه چهره‌های معتبر تئاتری آن روزها همچون جمیله شیخی، احمد آقالو، خسرو شکیبایی، پرویز پورحسینی، مهتاب نصیرپور و... نیز از آن استقبال کرده و در تله‌تئاترها حضور پیدا می‌کردند. همین اقبال دو سویه سبب شد تا بسیاری از مردم که توان رفتن به تئاتر را به سبب مسائل اقتصادی و... نداشتند، امکانی برای آشنایی با تئاتر پیدا کنند.

همچنین مخاطب ایرانی شانس شناخت نمایش‌نامه‌های معتبرغیر ایرانی را نیز یافت.

ولی این روزها شکاف مردم و تئاتر بیش از گذشته عمیق شده است، چراکه با وجود کرونا بسیاری از هنرمندان از پخش اینترنتی آثارشان به دلیل مراحل سخت و پیچیده مجوز گرفتن از نهادهای مجزای هنرهای نمایشی و رسانه‌های تصویری، مبلغ پایین پیشنهادی برای اکران اینترنتی، بحث حقوق مالکان حقیقی و معنوی و... امتناع می‌کنند و چرخ تئاتر از حرکت ایستاده است.

در این میان گروه‌های سینمایی و تصویری با حفظ پروتکل‌ها در حال تولیدند و فقط تئاتر است که از تهی سرشار شده و به جز معدودی اثر که همچنان اجرا می‌روند، بیشتر چهره‌های محبوب تئاتری از رفتن روی صحنه امتناع کرده و به پروژه‌های تصویری پیوسته‌اند.

حالا که معیشت تئاتر به خطر افتاده و زنگ خطر شرایط هنرمندان تئاتری چندی‌است به آسمان رفته، حمایت رسانه‌ملی می تواند به یاری اقتصاد راکد تئاتر بشتابد و هم با آشتی دوباره مردم با تئاتر امکان رونق بخشی دوباره تئاتر را در روزهای پساکرونا رقم بزند.